

MART AYI ENFLASYONU VE GÖRÜNÜM

I. GENEL DEĞERLENDİRME

1. Mart ayı fiyat artışları TEFE ve TÜFE’de sırasıyla yüzde 3,2 ve yüzde 3,1 olarak gerçekleşmiştir. Aylık artışların 2002 yılı Mart ayı ile karşılaştırıldığında (TEFE’de yüzde 1,9, TÜFE’de yüzde 1,2) oldukça yüksek kalması, TEFE ve TÜFE’nin yıllık artış oranlarının önemli ölçüde yükselmesine neden olmuştur. Yıllık enflasyon TEFE’de yüzde 35,2’ye TÜFE’de ise yüzde 29,4’e yükselmiştir. Mevsimsellikten arındırılmış artışlar ise TEFE ve TÜFE’de sırasıyla yüzde 3,0 ve yüzde 3,1 olmuştur.

2. Şubat ayı enflasyonunda ham petrol fiyatları ve Ocak ayındaki hızlı döviz kuru artışlarının yarattığı maliyet yönlü etkiler ile gıda fiyatlarındaki yükseliş baskın olmuştur. Mart ayında ise gıda fiyatlarındaki olumsuz gelişmeler devam etmiş, maliyet yönlü baskının azaldığı gözlenmiştir. Nitekim özel imalat sanayindeki düşük fiyat artışları bu görüşü destekler niteliktedir.

3. Gerek TEFE gerekse TÜFE’de fiyat artışları büyük ölçüde tarım ve gıda fiyatlarından kaynaklanmış, tarım dışı TEFE ve gıda dışı TÜFE artışları sırasıyla yüzde 1,8 ve yüzde 1,5 olarak gerçekleşmiştir. Genel TEFE ve TÜFE artışları geçen yıl Mart ayına göre oldukça yüksek olmakla birlikte, tarım dışı TEFE artışı geçen yılın aynı dönemiyle karşılaştırıldığında sadece 0,2 puan yükselmiş, gıda dışı TÜFE artışı ise 0,3 puan gerilemiştir (Tablo 1).

Tablo 1: Genel TÜFE, TEFE ve Alt Kalemler

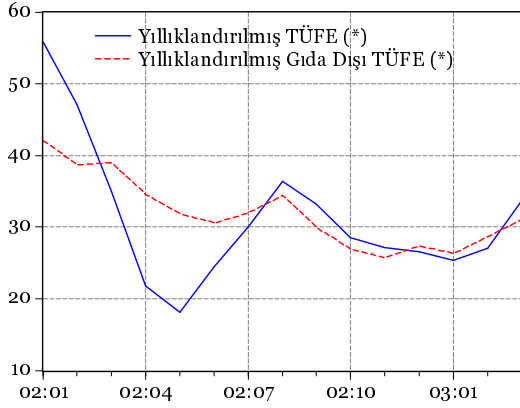
	Yıllık % Değişim		Aylık % Değişim			
	2002 Mart	2003 Mart	2003 Ocak	2003 Şubat	2002 Mart	2003 Mart
TÜFE	65,1	29,4	2,6	2,3	1,2	3,1
Mallar	77,1	29,3	2,3	2,5	0,7	3,3
Hizmetler	45,3	29,6	3,1	1,8	2,2	2,7
Gıda Dışı	60,2	29,7	2,5	1,5	1,8	1,5
Gıda	81,8	28,5	3,0	4,8	-0,6	8,2
TEFE	77,5	35,2	5,6	3,1	1,9	3,2
Kamu	81,2	42,7	7,3	3,8	2,0	1,9
Özel	76,2	32,4	4,9	2,9	1,8	3,7
Kamu İmalat	83,0	47,6	8,5	4,1	2,7	1,8
Özel İmalat	75,5	30,9	3,6	1,5	1,3	1,6
Tarım	77,5	33,9	7,7	5,6	2,6	7,8
Tarım Dışı	77,5	35,6	5,0	2,4	1,6	1,8
Tarım ve Enerji Dışı	76,9	36,8	5,2	2,5	1,7	1,8

Kaynak: TCMB, DİE.

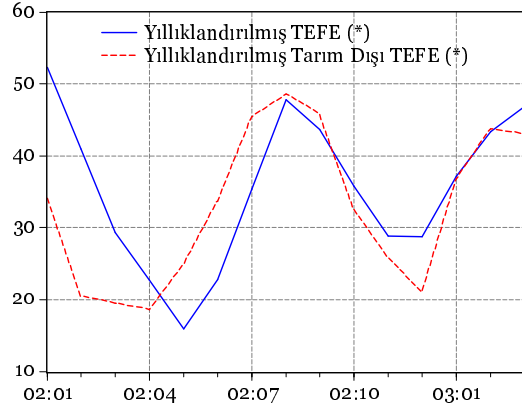
4. Mevsimsellikten arındırılmış enflasyonun son üç aydaki ortalaması TEFE’de yüzde 3,3 TÜFE’de ise yüzde 2,4 olmuştur. Söz konusu ortalama artışlar yıllık olarak sırasıyla yüzde 46,8 ve yüzde 33,6’ya karşılık gelmektedir. Aynı rakamlar, aylık tarım dışı TEFE’de yüzde 3,0 gıda dışı TÜFE’de ise yüzde 2,3 olmuştur. Yıllık bazda, tarım dışı TEFE’de ve gıda dışı TÜFE’de ise sırasıyla yüzde 43,1 yüzde 31 olarak gerçekleşmiştir. Bu şekilde hesaplanan yıllık enflasyon oranı Mart ayında TEFE’de bir miktar gerilerken, TÜFE’de bir önceki aya göre yükselmiştir (Grafik.1).

Grafik 1: Yıllık Yüzde Değişim ve Üç Aylık Hareketli Ortalamalar

TÜFE ve Gıda Dışı TÜFE

TEFE ve Tarım Dışı TEFE

(*) Üç Aylık Hareketli Ortalama (Yıllıklandırılmış, Mevsimsel Düzeltme Yapılmış)

Kaynak: TCMB, DİE

Tüketici Fiyatlarındaki Gelişmeler

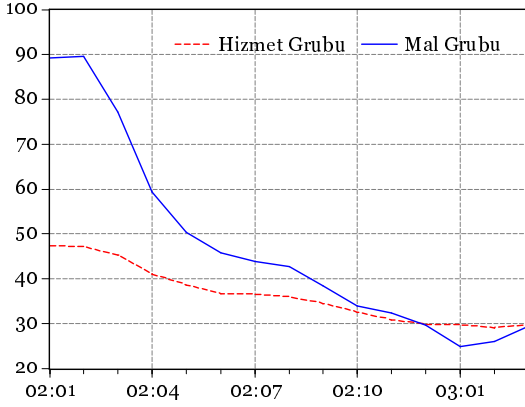
5. Mart ayında gıda fiyatlarının beklenilenin çok üzerinde artması TÜFE enflasyonunu bekleyişlerin üzerine taşımıştır. TÜFE’de, yüzde 3,1’lik yükselmenin 2,1 puanı gıda-içki ve tütün grubundaki fiyat artışından kaynaklanmıştır. Son dönemde artan tarım fiyatlarının TÜFE gıda grubu fiyatları üzerinde etkili olduğu düşünülmektedir.

6. Mal grubu fiyat artışı gıda grubundaki fiyat artışının etkisiyle yüzde 3,3 oranında gerçekleşmiştir. Gıda dışı mal grubu fiyat artışı ise bir önceki aya göre 0,6 puan gerileyerek yüzde 0,7 düzeyinde kalmıştır. Hizmet grubunda da fiyat artışları, sağlık, ulaşım ve haberleşme hizmetlerindeki fiyat ayarlamaları nedeniyle yüzde 2,7 olmuştur. Mevsimsellikten arındırılmış fiyat artışları incelendiğinde hizmet grubunda fiyat artışının yüzde 2,8 mal grubunda ise yüzde 3,4 oranında gerçekleştiği görülmektedir. Yıllık fiyat artışları Mart ayı itibariyle, mal grubunda yüzde 29,3, hizmet grubunda ise yüzde 29,6 olarak gerçekleşmiştir (Grafik 2).

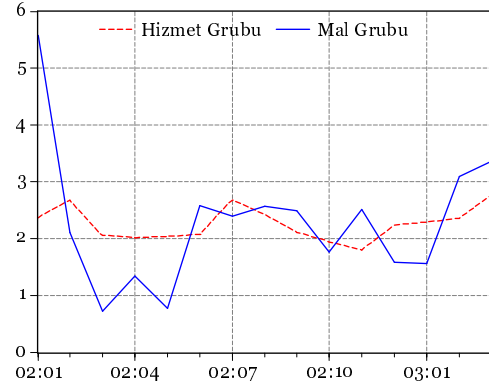
7. TÜFE’de gıda grubu dışında bütün sektörlerde fiyat artışları görece düşük kalırken sağlık, ulaşım ve çeşitli mal ve hizmetler gruplarının diğer gruplara göre biraz daha yüksek fiyat artışı kaydettiği görülmektedir. Bu gelişmede, ulaşım, hastane ve haberleşme hizmetlerinde görülen kamu fiyat artışları etkili olmuştur.

Grafik 2: Mal Grubu ve Hizmet Grubu Fiyatları

Yıllık Yüzde Değişim

Aylık Yüzde Değişim (Mevsimsellikten Arındırılmış)*

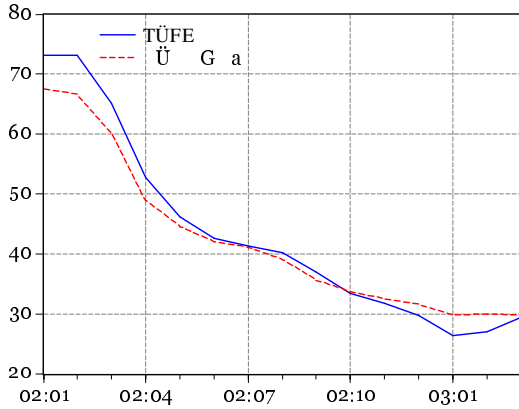
Kaynak: TCMB, DİE.

*Mevsimsellikten arındırma işleminde TRAMO/SEATS yöntemi kullanılmıştır.

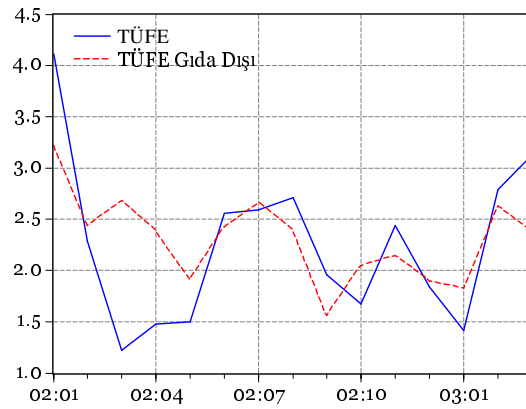
8. Mevsimsellikten arındırılmış TÜFE artışı yüzde 3,1 ile 2002 yılı Ocak ayından sonra en yüksek düzeyine ulaşmıştır. Gıda fiyatlarının mevsimsellikten arındırılmış olarak yüzde 6,2 oranında artmış olması bu gelişmede önemli rol oynamıştır.

Grafik 3: TÜFE ve Gıda Dışı TÜFE

Yıllık Yüzde Değişim

Aylık Yüzde Değişim (Mevsimsellikten Arındırılmış)*

Kaynak: TCMB, DİE.

*Mevsimsellikten arındırma işleminde TRAMO/SEATS yöntemi kullanılmıştır.

Toptan Eşya Fiyatlarındaki Gelişmeler

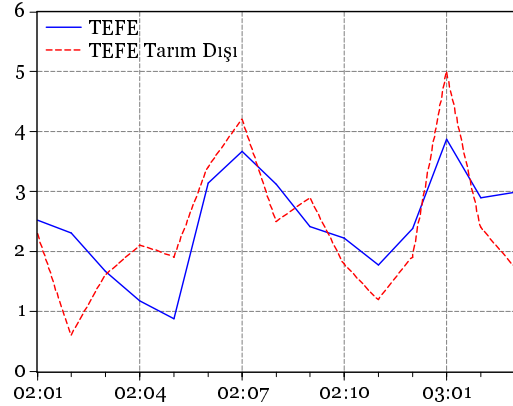
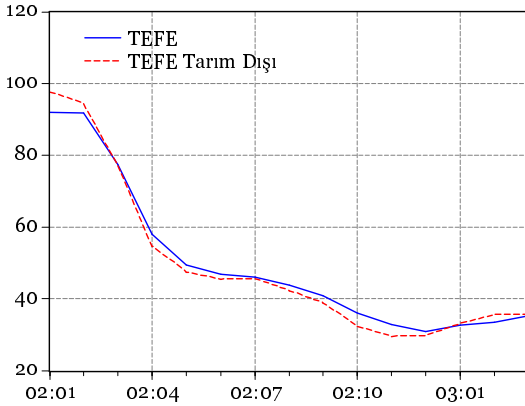
9. Mart ayında TEFE aylık artış oranı, Şubat ayına göre 0,1 puan artarak yüzde 3,2 seviyesinde gerçekleşmiştir. Mevsimsellikten arındırılmış TEFE artış oranının da Şubat ayına göre 0,1 puan arttığı ve yüzde 3,0 seviyesinde olduğu görülmektedir. Mart ayında TEFE'deki yüzde 3,2'lik artış oranına imalat sanayi sektörünün katkısı 1,3 puanda kalırken, tarım sektörü katkısının 1,8 puan olması Mart ayındaki TEFE artışında tarım fiyatlarının belirleyici olduğunu göstermektedir.

10. Mart ayında, tarım sektörü fiyat artış oranı, Şubat ayı değeri olan yüzde 5,6'nın üzerinde yüzde 7,8 seviyesinde gerçekleşmiştir. Tarım fiyatlarındaki yüksek oranlı artışın, Antalya çevresindeki sera alanlarının su baskınına uğramasından ve sert geçen kış mevsiminden kaynaklandığı tahmin edilmektedir. Benzer eğilim mevsimsellikten arındırılmış verilerde de gözlenmektedir: mevsimsel etkilerden arındırılmış tarım fiyatları artış oranı Şubat ayındaki yüzde 1,8 seviyesinden yüzde 4,2'ye çıkmıştır. Buna karşılık, tarım sektörü dışarıda tutulduğunda, aylık TEFE artış oranının Ocak ayından itibaren gerilemesi dikkat çekicidir.

11. Ocak ayında kamu fiyat ayarlamaları ve uluslararası ham petrol fiyatlarındaki gelişmelerin petrol ürünleri imalatı sektörüne yansması ile hızlanan kamu imalat sanayi fiyat artış oranı, Şubat ayından itibaren yavaşlamıştır. Mart ayında yüzde 1,8 düzeyinde sınırlı kalan kamu imalat sanayi fiyat artış oranı 2002 yılının aynı dönemine göre düşük kalmasıyla, yıllık bazda kamu imalat sanayi fiyat artış oranı yüzde 47,6 düzeyine gerilemiştir.

12. Özel imalat sanayi fiyat artış oranı piyasa beklentilerinin altında yüzde 1,6 düzeyinde gerçekleşmiştir. Yıllık artış oranlarına bakıldığında, baz etkisinden dolayı özel imalat sanayi fiyat artış oranının Şubat ayı değeri olan yüzde 30,5'den yüzde 30,9'a çıktığı gözlenmektedir.

Grafik 4: TEFE ve Tarım Dışı TEFE
Yıllık Yüzde Değişim **Aylık Yüzde Değişim**
(Mevsimsellikten Arındırılmış)*

Kaynak: TCMB, DİE.

*Mevsimsellikten arındırma işleminde TRAMO/SEATS yöntemi kullanılmıştır.

13. Mart ayında enerji fiyat artış oranı düşük seviyesini koruyarak yüzde 0,6 düzeyinde gerçekleşmiştir. Yıllık artışlar, su fiyatlarında yüzde 32,9, elektrik ve doğalgaz fiyatlarında ise yüzde 13,9 düzeyinde gerçekleşmiştir.

III. GÖRÜNÜM

14. Şubat ayı enflasyonunda ham petrol fiyatları ve Ocak ayındaki hızlı döviz kuru artışlarının yarattığı maliyet yönlü etkiler ile gıda fiyatlarındaki yükseliş önemli rol oynamıştı. Mart ayında ise gıda fiyatlarındaki olumsuz gelişmeler devam etmiş, maliyet yönlü baskıda ise belirgin bir azalma gözlenmiştir. Nitekim özel imalat sanayindeki düşük fiyat artışları bu görüşü destekler niteliktedir.

15. 2002 yılında özel tüketim harcamaları 2002 yılı son çeyreğinde yüzde 4,2, yıl genelinde ise yüzde 2,0 oranında artış göstermiştir. Ancak, özel tüketim harcamalarının 2001 yılı son çeyreğinde yüzde 11,3 ve yılın tamamında yüzde 9,1 gibi yüksek bir oranda gerilediği göz önüne alındığında, hali hazırda, iç talebin düşük bir seviyede olduğu ortaya çıkmaktadır. Nitekim, TCMB İktisadi Yönelim Anketi'nden elde edilen Reel Kesim Güven Endeksi ve Genel Gidişat Eğilimi 2003 yılı ilk iki ayında önemli ölçüde gerileme göstermiştir. Mevcut gelişmelerin yarattığı ekonominin gidişatına ilişkin belirsizlikler ve buna paralel olarak işgücü piyasasında gözlenen olumsuz gelişmelerin 2003 yılında da devam etme olasılığı, 2003 yılının ilk yarısında da özel tüketim harcamalarındaki artışın sınırlı kalacağına işaret etmektedir.

16. 2003 yılı için uygulanmaya konulan sıkı maliye politikası çerçevesinde hedeflenen yüzde 6,5 oranındaki faiz dışı fazlaya ulaşabilmek için GSMH'nin yüzde 4,9'u kadar ek tedbir alınması benimsenmiştir. Bu çerçevede, kamu tüketim harcamalarının 2003 yılında düşük bir oranda artması, kamu yatırımlarının ise reel olarak gerilemesi beklenmektedir. Diğer yandan, faiz dışı bütçe fazlası hedefini gerçekleştirebilmek için ek vergilerin getirilmesi, sağlık giderlerine katkıların artırılması ve maaş-ücret artışlarının sıkı kontrolü, 2003 yılında iç talep kaynaklı bir enflasyonist baskı ihtimalini azaltmaktadır.

17. Yukarıda sıralanan gelişmelerin ışığında, üretim maliyetlerinde belirgin bir artışın gözlenmediği ve talep yönlü bir baskının da henüz bulunmadığı göz önüne alınırsa, Mart ayındaki yüksek enflasyon rakamını büyük oranda gıda ve tarım fiyatlarına bağlamak mümkün görünmektedir. Bu çerçevede, enflasyonda kalıcı bir artış trendine girildiğini söylemek şu andaki verilerle mümkün görünmemekte hatta gıda dışı sektörlerde bir önceki yılın aynı ayına göre düşüş gözlenmektedir. Özellikle 2002 Mart ayının tarihsel anlamda enflasyonun en düşük olduğu aylardan biri olduğu göz önüne alınırsa, enflasyonla mücadelede geriye dönüşün söz konusu olmadığı açıktır.

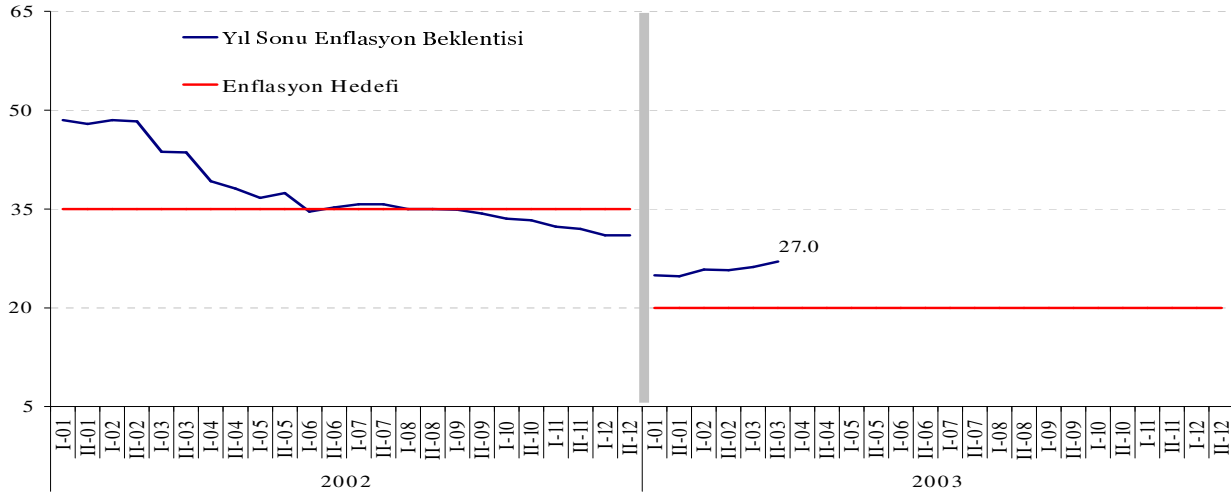
18. Önümüzdeki dönemde üretim maliyetleri açısından belirleyici olabilecek faktörlerin başında Irak Savaşı'nın süresi gelmektedir. Bunun yanında, tarım fiyatlarında son aylarda görülen yüksek artışın devam etme riski bulunmaktadır. Diğer yandan, geçen yıl Nisan ayında enflasyon oranı çok düşük seviyelerde gerçekleştiği için, baz etkisinden dolayı önümüzdeki dönemde de yıllık enflasyon rakamlarında bir miktar artış görülmesi olasıdır. Ancak, enflasyon hedefi için asıl belirleyici dönem, 2002 yılında mevsimsellikten arındırılmış enflasyon oranlarının yükseldiği Haziran-Eylül dönemi olacaktır. Programın kesintisiz uygulanmasına bağlı olarak, yıllık enflasyon oranlarında bu dönemden başlayarak tekrar belirgin bir düşüş eğiliminin oluşacağı tahmin edilmektedir.

19. İlk üç aylık gelişmeler yakından analiz edildiğinde, enflasyondaki artışın büyük oranda gıda ve petrol fiyat artışları gibi dışsal faktörlerden kaynaklandığı görülmektedir. Bu durumda, önümüzdeki dönemde de iç talepteki canlanmanın sınırlı olması, döviz kurunda yukarıya doğru keskin bir hareket görülmemesi ve program dışı kamu fiyat ayarlamalarına başvurulmaması varsayımıyla, gıda dışı TÜFE'deki yıllık artışın enflasyon hedefi doğrultusunda seyredeceği tahmin edilmektedir. Bu noktada, enflasyonla mücadeledeki kazanımların korunabilmesi için ekonomi politikalarının tutarlı ve kararlı bir şekilde

uygulanması ile güven ortamının güçlendirilerek beklendiğinin olumlu etkilenmesi önem kazanmaktadır.

Grafik 5: TCMB Beklenti Anketine Göre Enflasyon Bekleyiřleri

Yıl Sonu Enflasyon Bekleyiřleri ve Enflasyon Hedefi: 2002-2003

Gelecek 12 Aya İlişkin Enflasyon Bekleyiřleri

